

S E R I A D E A U T O R
FERNANDO PESSOA

Lucrare publicată cu sprijinul acordat de
S.C. Centrofarm S.A.

FERNANDO PESSOA

Opera poetică

Antologie, traducere din portugheză,
prefață, tabel cronologic și note de
DINU FLĂMÂND

HUMANITAS
fiction

Serie de autor coordonată de
DENISA COMĂNESCU și DINU FLĂMÂND

Coperta
ANGELA ROTARU

Redactor
DENISA COMĂNESCU

© HUMANITAS FICTION, 2011, pentru prezenta versiune românească

EDITURA HUMANITAS FICTION
Piața Presei Libere 1, 013701 București, România
tel. 021/408 83 50, fax 021/408 83 51
www.humanitas.ro

Comenzi CARTE PRIN POȘTĂ: tel./fax 021/311 23 30
C.P.C.E. – CP 14, București
e-mail: cpp@humanitas.ro
www.libhumanitas.ro

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

PESSOA, FERNANDO

Opera poetică / Fernando Pessoa; trad., pref., tabel cronologic, note:

Dinu Flămând. – București: Humanitas Fiction, 2011

ISBN 978-973-689-399-5

I. Flămând, Dinu (trad., pref.)

821.134.3-1=135.1

XVII (early)

A Salada

No meu prato que mistura de natureza!
As umbas, unta, as plantas,
As companheiras dos frutos, as santes
A quem ninguém seza...

E costam-as, e vêm a' uma meza
E nos hotéis os hóspedesמידוס,
Que dizem com conieias tendo mantas,
Põem "salada", descuidados...

Sem peixe que exigem a' Terra. Mãe
* a ma procura e os seus fillos punieris,
As punieris verdes palancas que alla tem,
As punieris curso vias e insante?
Que Me'vi

Quando as apas doceam e o curio do mundo
Verde e alagado surgen
E no ar por arde a pomba aparece
O ar vii se erbaten...

①

XVIII

Queim me deua que en fone o pi da estrada
E que os pés dos pobres me estivessem pisando...

Queim me deua que en fone os rios que correm
E que os lavadores estivessem a' umbe terra...

Queim me deua que en fone os choques a' magnum d'ris
E tivesse n' o céu: por cima e a' agua por baixo...

Queim me deua que en fone o burro do mulois

E que elle me batore e me aturamem...

Antes mi, que se o que atravessa a vida.
Chando para traz da si e tendo pena...

①
XIX.

O luar quando bate ao rebo
Nã sei que cousos me lumba...
Lembra-me a voz da creada velha
Contando-me contos de fada,
E de cousos Novos. Lembra-me a voz de mendiga
Andando a' visita nos estrados,
Cousando os creanças maltratados...

Se eu ~~teji~~ já nã pens cã que mi e' verdade,
Para que bate o luar no rebo?

XX. X

O Teji e' mais bello que o mi que come pela unitha aldeia,
Mas o Teji nã e' mais bello que o mi que come pela unitha aldeia,
Porque Teji nã e' o mi que come pela unitha aldeia...

O Teji tem grandes navios
E navega n' elle amido,
Para aquella ^{que se em en todo o que la' vai, a' si,}
~~que se em en todo o que la' vai, a' si,~~
A memmã dos navios...

O Teji desce de Honpamba
E o Teji entra no mar em Portugal.
Toda a gente sabe mi,
Mas fã cã sabem qual e' o mi da unitha aldeia

SCRISOARE CĂTRE CASAIS MONTEIRO (Geneza heteronimilor)

Lisabona, 13 ianuarie 1935

Scumpe camarade,

Vă mulțumesc din tot sufletul pentru scrisoare, la care voi răspunde imediat și integral. Totuși, înainte de a începe, vă rog să mă scuzați că vă scriu pe o hârtie de proastă calitate. Îmi lipsește o hârtie mai bună, astăzi e duminică și nu am cum să îmi procur alta. Cred însă că e mai bine să vă răspund chiar și pe o asemenea hârtie decât să amân.

Mai întâi de toate, vreau să vă asigur că eu nu voi vedea niciodată „alte rațiuni“ în orice ați putea scrie despre mine, chiar dacă ar fi să mă dezaprobați. Sunt unul dintre puținii poeți portughezi care nu și-au decretat propria infailibilitate și care nu iau orice critică ce li s-ar putea face drept crimă de lezdivinitate. De altfel, oricare ar fi ele defectele mele mentale, nu există la mine nici o tendință de manie a persecuției. În afară de asta, cunosc deja suficient independența dumneavoastră intelectuală, independență pe care, îngăduiți-mi să v-o spun, o apreciez și o aprob cât se poate de mult. Nu mi-am propus niciodată să fiu un Maestru sau un Șef-Maestru, întrucât nu am talent pedagogic și nici nu știu dacă aș avea ceva de predat cuiva; Șef, întrucât nu știu să gătesc nici cel puțin o omletă. Deci să nu vă preocupe cine știe ce că ați putea spune ceva despre mine. Eu nu caut pivnițe pe la etajele nobile.

Sunt într-un tot de acord cu dumneavoastră că nu a fost o alegere fericită cea pentru care eu însumi am optat, să mă prezint prima dată publicului cu o carte precum *Mesaj*¹. Eu sunt într-adevăr un naționalist mistic, un sebastianist

¹ *Mensagem*, singurul volum de versuri (în portugheză) publicat de Pessoa sub propriul nume în timpul vieții sale. Prima parte a scrisorii lui Pessoa, adresată acestui

rațional. Dar mai sunt, în afara acestor trăsături, iar uneori în contradicție cu ele, și multe alte lucruri. Iar aceste alte lucruri, prin chiar natura lor, nu sunt conținute în *Mesaj*.

Am inițiat cu această carte publicațiile mele din simplul motiv că a fost cea dintâi pe care am reușit, nu știu de ce, să o organizez și să o pun la punct. Și întrucât ea era gata, am fost îndemnat să o public: am acceptat. Am făcut-o, țin să precizez, nu cu ochii ațintiți spre posibilul premiu al Secretariatului culturii, chiar dacă o asemenea intenție ascunsă nici nu ar constitui un păcat intelectual major. Cartea mea era gata în septembrie, iar eu chiar credeam că nu am să pot să o prezint la acel concurs, întrucât nu știam că data limită pentru depunerea acestor lucrări, fixată inițial la sfârșitul lunii iulie, a fost împinsă până la sfârșitul lunii octombrie. Cum însă dispuneam deja, la sfârșitul lunii octombrie, de exemplare din *Mesaj* gata pregătite, am trimis Secretariatului volumele cerute. Cartea răspundea exact condițiilor afișate (naționalism) pentru a intra în concurs. Deci am concurat.

Când, uneori, mă gândeam să organizez viitoarea publicare a operelor mele, niciodată o carte de felul volumului *Mesaj* nu figura pe primul loc. Ezitam mai degrabă între publicarea unei cărți voluminoase de versuri – un volum de circa trei sute cincizeci de pagini – care ar fi reunit diversele sub-personalități ale lui Fernando Pessoa însuși și ideea de a începe cu un roman polițist, pe care încă nu am reușit să-l termin.

Sunt de acord, așadar, cu dumneavoastră când spuneți că alegerea acestui *Mesaj*, pentru a mă înfățișa publicului, nu a fost fericită. Cu toate acestea, faptele mi-au dovedit că era cea mai bună alegere posibilă. Tocmai fiindcă acest aspect – secundar, într-o anumită măsură – al personalității mele nu a fost nicicând pus suficient de bine în evidență prin colaborările mele la diverse reviste (exceptând doar poezia *Mare portugheză* ce face parte dintre același volum), e bine că a apărut, și că a apărut acum. Fără să calculez sau să premeditez (sunt incapabil de orice premeditare practică), apariția cărții a coincis cu unul dintre acele

critic literar mult mai tânăr decât el, dar care începea să dobândească deja o idee despre complexitatea operei pessoane, este importantă și pentru că ea cristalizează unul dintre momentele în care Pessoa făcea planuri de structurare a manuscriselor, în vederea unei eventuale editări.

momente critice (în sensul original al cuvântului) de remodelare a subconștientului național. Ceea ce eu am întreprins mai întâi din întâmplare, și s-a completat grație unei conversații, a fost ajustat cu maximum de exactitate, cu Echerul și Compasul, de Marele Arhitect.

(Mă întrerup o clipă. Nu sunt nici nebun, nici nu am băut. Dar vă scriu direct, cât îmi permite de repede această mașină de scris, și mă folosesc de expresii așa cum îmi vin, fără să iau seama ce fel de literatură s-ar putea desprinde din ele. Nu aveți decât să presupuneți – și bine veți face dacă veți presupune, fiindcă acesta e adevărul – că stau pur și simplu de vorbă cu dumneavoastră.)

Iar acum am să răspund direct celor trei întrebări puse de dumneavoastră: (1) viitorul plan de publicare a operei mele, (2) geneza heteronimilor mei și (3) ocultismul.

După publicarea, în condițiile pe care vi le-am indicat, a volumului *Mesaj*, care este o manifestare unilaterală, am intenția să continui în felul următor. Sunt pe cale de a completa o versiune total modificată din *Bancherul anarhist*; ar urma să fie gata în scurt timp, și intenționez să o public de îndată ce va fi terminată. În acest caz, ar urma să traduc imediat acest text în engleză și să văd dacă pot să-l public în Anglia. Așa cum va fi, ar avea șanse să fie cunoscut la nivel european. (Nu trebuie să interpretați această frază în sensul unui Premiu Nobel immanent.)¹ După care – iar acum răspund cu adevărat la întrebarea dumneavoastră ce se referea la poezie – intenționez, pe timpul verii, să reunesc acest gros volum cu mici poeme de Fernando Pessoa însuși și să văd dacă pot să-l public la sfârșitul acestui an². Fără îndoială că dumneavoastră așteptați tocmai acest volum pe care și eu însumi doresc să îl văd apărut. El va reuni toate aspectele personalității mele, cu excepția naționalismului, deja dezvoltat prin *Mesaj*.

Cum ați văzut, m-am referit numai la Fernando Pessoa. Nu mă gândesc la nimic precis în privința lui Alberto Caeiro, Ricardo Reis sau Álvaro de Campos. N-aș putea să fac pentru ei nimic, în sensul de a-i publica, dacă nu mi s-ar acorda

1 Acest manifest-pamflet a avut într-adevăr un destin internațional, însă doar la mai bine de o jumătate de veac de la data acestei scrisori.

2 Pessoa va muri în luna noiembrie, fără să apuce să-și definitiveze proiectul. Prima ediție postumă a preluat materialul sub titlul petrarchist *Cancioneiro*.

(vezi mai înainte) Premiul Nobel. Cu toate acestea, îmi zic eu nu fără o oarecare tristețe, am pus în Caeiro toată puterea mea de depersonalizare dramatică, am pus în Ricardo Reis toată disciplina mea mentală, înveșmântată în muzica ce îi este lui proprie, am pus în Álvaro de Campos toată emoția pe care eu nu mi-o acord nici mie și nici vieții. Când te gândești, stimate Casais Monteiro, că, din punctul de vedere concret al publicării, cu toții vor fi împinși în planul secundar al uitării de Fernando Pessoa, impurul și simplul de el!

Cred că am răspuns astfel la prima dumneavoastră întrebare. Dacă socotiți că răspunsul are câteva lacune, numiți-mi-le. Dacă vă pot răspunde, am s-o fac. Dar deocamdată nu am nici un fel de plan. Și dacă iau în seamă ce sunt și ce devin planurile mele, e cazul să spun: *Mulțumesc lui Dumnezeu!*

Trec acum să răspund la întrebarea despre geneza heteronimilor mei. Voi încerca să o fac cât se poate de complet.

Încep cu partea psihiatrică. Originea heteronimilor mei se situează în tendința profund isterică ce mă caracterizează. Nu știu dacă sunt pur și simplu un isteric sau dacă, mai precis, sunt un istero-neurastenic. Înclin spre această ultimă ipoteză, fiindcă există la mine anumite fenomene de abulie care nu se încadrează propriu-zis între simptomele isteriei. Oricum ar fi, originea mentală a heteronimilor mei se află în tendința mea organică și constantă spre depersonalizare și simulare. Din fericire pentru mine și pentru ceilalți, aceste fenomene s-au mentalizat în mine: vreau să spun că nu se manifestă în viața mea practică, în cea exterioară ce vine în contact cu alții; sunt fenomene ce explodează înlăuntrul meu și le trăiesc numai eu însumi cu mine însumi. Dacă aș fi fost femeie – căci la femei crizele isterice izbucnesc în atacuri și manifestări de aceeași natură –, fiece poem de Álvaro de Campos (cel mai isteric dintre istericii care se află în mine) ar fi constituit o adevărată alarmă pentru vecini. Dar sunt bărbat – iar la bărbați isteria ia mai cu seamă forme mentale; așa că totul sfârșește în liniște și poezie...

Asta explică, *tant bien que mal*¹, originea organică a heteronimiei mele. Iar acum am să vă relatez direct povestea heteronimilor mei. Încep cu cei care au

¹ De bine de rău, în franceză, în original.

murit, de ale căror nume, în unele cazuri, nici nu-mi mai aduc aminte – cei care zac undeva pierduți în trecutul îndepărtat al copilăriei mele aproape uitate.

Încă din copilărie am avut tendința să creez împrejurul meu o lume fictivă, să mă înconjur de prieteni și cunoștințe care nu au existat nicicând. (Nu știu, evident, dacă într-adevăr ei nu au existat, sau de nu cumva eu sunt cel care nu a existat). Încă de când mă știu ca fiind acela pe care-l numesc eu, îmi aduc aminte că am schițat în permanență, mental, conferindu-le siluetă, caracter, gesturi și câte un trecut propriu, un anumit număr de personaje imaginare care erau, pentru mine, la fel de vizibile și la fel de ale mele ca și lucrurile despre care spunem, probabil la modul abuziv, că aparțin vieții reale. Această tendință, prezentă la mine încă de la bun început de când îmi aduc aminte că sunt eu, m-a însoțit toată viața, schimbându-și uneori imperceptibil genul de muzică cu care mă încântă, dar păstrându-și totdeauna felul de a cânta.

Îmi amintesc astfel de cel care a fost, mi se pare, cel dintâi heteronim al meu, sau, mai degrabă, cea dintâi cunoștință a mea inexistentă – un anume Chevalier de Pas¹, erou conceput pe la șase ani, prin intermediul căruia îmi scriam scrisori adresate mie însumi, și a cărui imagine, nu într-un total ștearsă, încă mai farmecă acea parte a afecțiunii mele ce se învecinează cu *saudade*². Îmi amintesc, dar cu mai puțină claritate, și de o altă figură, căreia i-am uitat numele, dar la fel de stranie, și care era, nu-mi dau seama bine cum, rivalul lui Chevalier de Pas... E ceva ce i se întâmplă oricărui copil? Neîndoielnic – sau probabil că nu. Dar le-am trăit cu atâta intensitate, încât le retrăiesc și astăzi, și îmi reamintesc de ele atât de bine, încât trebuie să fac un efort ca să-mi dau seama că nu au existat niciodată în realitate.

Tendința de a alcătui în jurul meu un alt univers, asemănător acestuia, dar populat cu alți oameni, nu mi-a părăsit niciodată imaginația. Ea a cunoscut diverse faze, printre care și următoarea, ce s-a produs într-o vreme când devenisem deja aproape adult. Îmi venea uneori câte o expresie spirituală, cu totul străină, dintr-o pricină sau alta, de cel care sunt eu, sau de cel care mă cred că sunt. Și o spuneam, imediat, spontan, ca și cum ar fi aparținut unuia dintre acești prieteni ai mei, cărora le dădeam imediat un nume, le inventam o poveste și

1 În franceză, în original.

2 Aici cu sensul de „dor“, dar și de stare nostalgică generică.

care se înfățișau de îndată dinaintea ochilor mei cu un chip, cu o statură, cu îmbrăcăminte și gesturi bine definite. Așa mi-am făcut eu, și i-am răspândit în lume, tot felul de prieteni și de cunoștințe care nu au existat niciodată, dar pe care încă și astăzi, după treizeci de ani, îi aud, îi simt și îi văd. Repet: îi aud, îi simt și îi văd... și mi-e dor de ei.

(Când încep să vorbesc, iar scrisul la mașină, pentru mine, înseamnă realmente a vorbi, mi-e greu să mă mai opresc. Dar v-am plictisit destul, Casais Monteiro! Voi aborda geneza heteronimilor literari căci, la urma urmei, tocmai așa ceva doriți să aflați. În orice caz, tot ceea ce am spus până aici vă relatează povestea mamei care le-a dat viață.)

Cam prin anul 1912, dacă nu mă înșel (iar greșeala nu poate fi prea importantă, în orice caz), mi-a venit ideea să scriu câteva poeme cu caracter păgân. Am schițat câteva în vers neregulat (dar nu în stilul lui Álvaro de Campos, ci într-un stil cu semiregularitate), după care le-am lăsat la o parte. Totuși, simțisem că se schița, într-o penumbră indefinită, portretul vag al persoanei care compusese acel ciclu. (Așa s-a născut, fără ca eu să-mi dau seama, Ricardo Reis.)

După un an și ceva, sau poate după doi ani, mi-a venit într-o bună zi ideea să-i joc o festă lui Sá-Carneiro –, să inventez un poet bucolic, ceva cât mai complicat, și să i-l prezint, nu mai știu cum, într-o formă mai mult sau mai puțin reală. Mi-am petrecut câteva zile încercând să elaborez personajul acestui poet, dar n-am reușit. Într-o zi, când până la urmă m-am hotărât să renunț – era în data de 8 martie 1914 –, m-am apropiat de o comodă înaltă și, după ce am luat o foaie de hârtie, am început să scriu, în picioare, așa cum scriu de fiecare dată când mi se prezintă o asemenea ocazie. Și am scris treizeci și ceva de poeme laolaltă, cuprins de un soi de extaz a cărui natură n-aș putea să o definesc. A fost ziua triumfală a vieții mele, și nu voi mai cunoaște niciodată una asemănătoare. Am început cu titlul, *Paznicul turmelor*¹. Iar ceea ce a urmat a fost de fapt apariția cuiva în mine, căruia i-am dat imediat numele Alberto Caeiro. Scuzați absurditatea acestei fraze: și-a făcut atunci apariția în mine maestrul meu. Aceasta a fost senzația imediată ce m-a cuprins. În așa măsură încât, după ce scrisesem

¹ În original, *O Guardador de Rebanhos*; cum limba portugheză are și variante mai bucolice ce pot fi echivalate cu „păstor“ sau chiar cu „păcurar“, se poate deduce că Pessoa a optat intenționat pentru un termen ceva mai puțin „poetic“.

cele treizeci și ceva de poeme, am luat din nou hârtie de scris și am compus, de asemenea, cele paisprezece poeme ce constituie *Ploaia oblică* de Fernando Pessoa. Imediat și integral... Asta marca revenirea lui Fernando Pessoa-Alberto Caeiro la Fernando Pessoa fără nimeni altul. Sau poate și mai bine spus, a fost reacția lui Fernando Pessoa împotriva inexistenței sale ca Alberto Caeiro.

De îndată ce Alberto Caeiro și-a făcut apariția, m-am grăbit să-i descopăr – instinctiv și la modul subconștient – anumiți discipoli. Așa că l-am smuls din păgânismul lui pe încă latentul Ricardo Reis, i-am găsit un nume și l-am ajustat pe propria lui măsură, fiindcă în acest stadiu deja îl *vedeam*. După care brusc, printr-o derivație la opusul lui Ricardo Reis, și-a făcut impetuos apariția un nou individ. Într-un singur elan, la mașina de scris, fără nici o întrerupere sau corectură, țâșni *Oda triumfală* a lui Álvaro de Campos – oda cu acest titlu și omul cu numele pe care îl poartă acesta.¹

Așa am creat o gașcă² inexistentă. Am fixat toate aceste elemente într-un cadru real. Am eşalonat treptat influențele, am cunoscut relațiile de prietenie dintre ei, am ascultat în interiorul persoanei mele discuțiile și divergențele lor de opinii, și am impresia că în toate acestea dăinuiesc încă eu, creatorul acestui ansamblu, eu cel care în toate acestea fusesem cel mai puțin prezent. Ai spune că totul s-a petrecut și continuă să se petreacă independent de mine. Dacă voi reuși într-o zi să public discuțiile dintre Ricardo Reis și Álvaro de Campos în materie de estetică, veți vedea cât de diferite sunt ele, și cât de puțin contez eu în acest domeniu.

Când am publicat revista *Orpheu*, a trebuit să găsim, în ultimul moment, ceva pentru a completa numărul de pagini necesar. Am avut atunci ideea, pe care i-am expus-o lui Sá-Carneiro, să scriu un poem mai „vechi“ de Álvaro de Campos – un poem așa cum l-ar fi compus Álvaro de Campos înainte de a-l fi

1 Critica pessoană se amuză destul de copios pe seama credibilității acestei confesiuni ce intră la rândul ei în categoria „simulărilor“ sincere profesate de Pessoa. După un calcul minim, chiar și cu prolificitatea proverbială a lui Pessoa, e datată în această măreață zi o producție ce tinde spre suta de pagini. E adevărat însă că dactilogramele lui Pessoa fac dovada faptului că reușea să compună poeme direct la mașină, inclusiv sonete elisabetane în limba engleză, cărora rareori le mai aplica ulterior anumite corecturi.

2 Pessoa folosește termenul francez *coterie*.

cunoscut pe Alberto Caeiro și de a cădea sub influența lui. Așa am scris *Opiarium*, în care am încercat să indic toate tendințele latente existente la Álvaro de Campos, cele care ar fi urmat să se dezvăluie ulterior, dar fără să fi existat încă nici o urmă de contact cu maestrul său Caeiro. Dintre toate poemele mele, este cel care m-a costat cele mai mari eforturi să-l scriu, din pricina dublei puteri de depersonalizare de care a trebuit să fac dovadă. Dar, în sfârșit, cred că nu a ieșit tocmai rău, și că acest poem ni-l redă pe un Álvaro ce încă avea coșuri pe față...¹

Cred că v-am explicat astfel originea heteronimilor mei. Dacă mai rămâne ceva neclar și aveți nevoie de lămuriri suplimentare – căci vă scriu cu toată viteza, iar atunci când scriu repede nu sunt totdeauna prea limpede – spuneți-mi, și am să vă dau cu mult drag și alte explicații. Și, iar acest lucru e adevărat, iată un element suplimentar și isteric: când am scris anumite pagini din *Note în amintirea maestrului meu Caeiro*, redactate de Álvaro de Campos², am plâns cu lacrimi autentice. Asta ca să știți cu cine aveți de-a face, stimate Casais Monteiro!

Dar mai sunt câteva precizări de făcut pe acest subiect... Eu *văd* în fața ochilor mei, în acest spațiu incolor, dar real al visului, chipurile, gesturile lui Caeiro, Ricardo Reis și Álvaro de Campos. Eu am alcătuit vârstele și viețile lor. Ricardo Reis s-a născut în 1887 (nu-mi mai amintesc ziua și luna, dar le am scrise pe undeva), la Porto, e medic și se află actualmente în Brazilia. Alberto Caeiro s-a născut în 1889 și a murit în 1915; s-a născut la Lisabona, dar și-a trăit aproape toată viața la țară. Nu a avut nici o profesie și aproape nici un fel de educație. Álvaro de Campos s-a născut la Tavira, în ziua de 15 octombrie 1890 (la ora unu și jumătate după-amiaza, cum îmi spune Ferreira Gomes, și e adevărat, căci horoscopul lui alcătuit în funcție de această oră precisă s-a dovedit că i se potrivește). Așa cum deja știți, el este inginer naval la Glasgow, dar actualmente se află la Lisabona, fără nici o ocupație. Caeiro era de statură mijlocie și, chiar dacă într-adevăr fragil (a murit de tuberculoză), nu părea chiar atât de slăbănog pe cât arăta. Ricardo Reis e puțin, dar foarte puțin mai scund, însă mai puternic,

1 Pessoa a trebuit să inventeze un Álvaro de Campos puternic influențat de simbolism, cu ceva rimbaldian și exotic în el, într-o presupusă fază în care acest impetuos heteronim nu-i descoperise nici pe Reis, nici pe Whitman, ca să nu mai vorbim de mult mai apropiatul Marinetti. Și toate acestea după ce stilul lui Campos se cristalizase deja în câteva mari ode.

2 Vezi textul la sfârșitul secțiunii dedicate lui Alberto Caeiro.

CUPRINS

PREFAȚĂ: <i>Un ghem depănat pe dinlăuntru</i> de Dinu Flămând	5
TABEL CRONOLOGIC	25
NOTĂ ASUPRA EDIȚIEI	41
SCRISOARE CĂTRE CASAIS MONTEIRO (Geneza heteronimilor) de Fernando Pessoa	47

ALBERTO CAEIRO

PREFAȚĂ de Ricardo Reis	61
PAZNICUL TURMELOR (I - XLIX)	65
PĂSTORUL ÎNDRĂGOSTIT (I - VIII)	109
POEME DESPERECHEATE (Fragmente)	117
<i>După cotul drumului</i>	119
<i>Surprinzătoarea realitate a lucrurilor</i>	119
<i>Când va sosi primăvara</i>	121
<i>Dacă voi muri tânăr</i>	121
<i>Când va veni primăvara</i>	122
<i>Dacă, după moartea mea...</i>	123
<i>Niciodată n-am înțeles...</i>	124
<i>O zi ploioasă e tot atât de frumoasă...</i>	124
<i>Atunci când iarba...</i>	125
<i>E noapte</i>	125
	569

<i>Vorbești despre civilizație...</i>	126
<i>Toate teoriile...</i>	126
<i>Teamă de moarte?</i>	127
<i>Iar câtă vreme versurile...</i>	127
<i>Mi s-a citit azi...</i>	127
<i>De câte ori mă gândesc...</i>	128
<i>Aș vrea să am timp...</i>	128
<i>Dimineța strălucește...</i>	129
<i>Copilul care gândește...</i>	129
<i>De departe zăresc...</i>	129
<i>Cred că voi muri...</i>	130
<i>Mă simt în ziua...</i>	130
<i>Se lasă noaptea...</i>	132
<i>Acceptă universul...</i>	132
<i>Când e frig...</i>	133
<i>Indiferent ce s-ar afla...</i>	133
<i>Puțin îmi pasă...</i>	135
<i>Războiul, care terorizează...</i>	136
<i>Toate opiniile existente...</i>	137
<i>Navă ce pleci departe...</i>	137
<i>Câmpia se întinde...</i>	137
<i>Ultimă stea ce dispare...</i>	138
<i>Apa susură...</i>	138
<i>Cel care a auzit...</i>	138
<i>Ieri predicatorul...</i>	139
<i>Copil necunoscut...</i>	140
<i>Adevăr, minciună...</i>	140
<i>Cascada de răs...</i>	141
<i>Noaptea Sfântului Ion...</i>	141
<i>Tu, misticule...</i>	142
<i>Păstor de pe munte...</i>	142
<i>Ah, vreți o lumină...</i>	143
<i>Petală îndoită...</i>	143
<i>Între ceea ce văd eu...</i>	144
<i>Mă bucur de câmpii...</i>	144

<i>Nu mă grăbesc...</i>	145
<i>Da: exist în lăuntru...</i>	145
<i>Nu știi ce înseamnă...</i>	146
<i>Patriot?</i>	146
<i>Mă întind cât sunt...</i>	146
<i>Mi s-a vorbit despre oameni...</i>	147
<i>Nu am căutat niciodată...</i>	147
<i>Trăiește, mi se spune...</i>	147
<i>Îmi spui: Tu ești...</i>	148
<i>Se spune că orice lucru...</i>	150
<i>Zăpada a așternut...</i>	151
<i>Azi-dimineață am ieșit...</i>	151
<i>Cea dintâi prevestire...</i>	152
<i>Și eu știu să fac presupuneri...</i>	152
<i>Poate e ultima zi...</i>	153
NOTE ÎN AMINTIREA MAESTRULUI MEU CAEIRO	
(Fragmente) de Álvaro de Campos	155

RICARDO REIS

DISCUȚIE ÎN FAMILIE DESPRE RICARDO REIS	
(„Fratele“ Frederico Reis)	173
PARTEA ÎNTÂI: ODE – PRIMA CARTE	
<i>Singură temelie...</i>	177
<i>Trandafirii din grădina lui Adonis...</i>	177
<i>Marea zace...</i>	178
<i>Nu ne îngăduie zeii...</i>	178
<i>Ca și cum orice sărut...</i>	179
<i>Anticul ritm...</i>	179
<i>Îi impun superiorului meu spirit...</i>	180
<i>Cât de scurt timp...</i>	180
<i>Încoronați-mă cu roze</i>	180
<i>La mai înalt destin...</i>	181
	571

<i>Mă tem, Lidia...</i>	181
<i>Floarea ce ești tu...</i>	182
<i>Pivesc peste câmpuri, Neera...</i>	182
<i>Din nou se ivesc aparentele flori...</i>	183
<i>Uite-ți și pe ăla...</i>	184
<i>Pentru tine, nu pentru mine...</i>	184
<i>Nu-ți dori, Lidia...</i>	185
<i>Mi-e deja dor de vara...</i>	185
<i>Să ne bucurăm...</i>	186
<i>Tu crezi, zănaticule...</i>	186
PARTEA A DOUA: ODE ȘI ALTE POEME	189
<i>Maestre, placide sunt...</i>	191
<i>Vino lângă mine, Lidia...</i>	192
<i>Neera, vino să ne plimbăm...</i>	194
<i>Sclipește zăpada...</i>	194
<i>Paloarea zilei...</i>	195
<i>Nimic să nu păstrezi în mâini</i>	196
<i>Înțelept e cel mulțumit...</i>	197
<i>În curând sosi-va...</i>	198
<i>Fiece lucru își are timpul...</i>	198
<i>Din asemănarea noastră cu zeii</i>	200
<i>Numai această libertate ne îngăduie.</i>	201
<i>Aici, Neera, departe</i>	202
<i>Voi care, credincioși...</i>	203
<i>În această zi revărsată...</i>	204
<i>Aici, fără de alt Apolo</i>	205
<i>Nu așa cum obișnuim...</i>	205
<i>Se înserează-n Ceres</i>	206
<i>Înainte să fi existat</i>	207
<i>Îngeri sau zei...</i>	208
<i>Mai presus de adevăr...</i>	208
<i>N-au decât zeii...</i>	209
<i>Guri împurpurate de vin</i>	210

JUCĂTORII DE ȘAH	212
<i>Îi prefer, draga mea, patriei...</i>	215
<i>Fericiți, cei ale căror trupuri...</i>	216
<i>Urmează-ți destinul</i>	217
<i>Lasă vântul să treacă</i>	218
<i>Nu pe tine, Cristoase...</i>	218
<i>Nu pe tine, Cristoase, te urăsc...</i>	219
<i>Nu pe tine, ci pe ai tăi...</i>	220
<i>Sufăr, Lidia...</i>	221
<i>Totdeauna sosesc prea repede...</i>	222
<i>Cum îmaintăm acum pe câmpie</i>	223
<i>Acceptă legea...</i>	224
<i>Mâna invizibilă a vântului...</i>	225
<i>Vei deveni doar cel care...</i>	225
<i>Caut zadarnic binele...</i>	226
<i>Infim este spațiul...</i>	226
<i>Fiecare împlinește destinul...</i>	227
<i>Vreau versuri cizelate...</i>	228
<i>Nu, nu-mi doresc ofrande</i>	228
<i>Minunata voastră tinerețe...</i>	229
<i>Eu nu cânt noaptea...</i>	230
<i>Nu vreau nici să mă cunosc...</i>	230
<i>Albina care, zburând...</i>	231
<i>Zi după zi aceeași viață...</i>	231
<i>Infimă viață conștientă...</i>	232
<i>Una după alta cad frunzele</i>	232
<i>Foarte devreme trec toate...</i>	233
<i>Eu nu întreb viitorul...</i>	233
<i>Ceas de ceas se modifică...</i>	234
<i>Nu dă cătuși de puțin înapoi...</i>	234
<i>Cu ce fel de viață mi-aș umple eu...</i>	235
<i>În ciclul etern...</i>	236
<i>Nu mai revine pe ram...</i>	236
<i>Fructe dau numai arborii vii</i>	237
<i>Bucuria visată...</i>	237

<i>Solemn trece peste glia fertilă</i>	238
<i>Nu dă înapoi...</i>	238
<i>Aici, ziceți voi...</i>	239
<i>Imperceptibil, valul...</i>	239
<i>Câți nu se bucură...</i>	240
<i>Pentru tine își înflorește...</i>	240
<i>Orice viziune e însoțită...</i>	241
<i>Somnul e bun...</i>	241
<i>Atrocea sentință a morții...</i>	242
<i>Dublă este plăcerea...</i>	242
<i>Concentrează-te, vei fi senin...</i>	243
<i>Neglorioasă e viața...</i>	243
<i>Printre ramurile înalte...</i>	244
<i>Tot ceea ce încetează...</i>	244
<i>Fiecărui, așa cum i s-a dat...</i>	245
<i>Cel care zilei îi spune...</i>	245
<i>Îmi poate refuza totul soarta...</i>	245
<i>Fii felinarul...</i>	246
<i>De-mi aduc aminte...</i>	246
<i>Ușoară, ca și cum de Eol...</i>	247
<i>Cu scurtul număr...</i>	247
<i>Nu știu de cine îmi amintesc...</i>	247
<i>Cel care am fost eu...</i>	248
<i>Ceea ce simțim...</i>	248
<i>Mediocră în viciu...</i>	249
<i>Nu știu de-i chiar iubire...</i>	249
<i>Dorește-ți puțin...</i>	250
<i>Nu doar cel care ne urăște...</i>	250
<i>Cloe, nu doresc iubirea...</i>	251
<i>Niciodată voința altuia...</i>	251
<i>Pe lume, singur cu mine...</i>	251
<i>Trecători sunt zeii...</i>	252
<i>Respîng ceea ce doresc...</i>	252
<i>Tu vei fi cel care ești...</i>	253
<i>Scurtă ziua...</i>	253

<i>Sau stăpânești, sau taci...</i>	253
<i>Pe toate, de la deșertul...</i>	254
<i>Nimeni, în vasta junglă...</i>	254
<i>Dacă fiecărui lucru...</i>	255
<i>Neclintiții munți albaștrui...</i>	255
<i>Suntem niște ignoranți...</i>	256
<i>Eu povestesc cu reținere...</i>	256
<i>Îmi plac florile...</i>	257
<i>Așteaptă senin sfârșitul...</i>	257
<i>De ce să complicăm inutil...</i>	257
<i>Trăiește fără ore...</i>	258
<i>Nimic din nimic nu rămâne...</i>	258
<i>Mai mult decât o joacă...</i>	259
<i>Ca să fii mare, fii întreg...</i>	259
<i>Tot ce faci, înfăptuiește suprem...</i>	260
<i>Aleargă extenuat...</i>	260
<i>Vreau ignorat, și liniștit...</i>	261
<i>Nici una din zilele...</i>	261
<i>Întrucât nimic din ceea ce durează...</i>	262
<i>Ești singur...</i>	262
<i>Aici, în această mizerabilă depărtare...</i>	263
<i>Unii, cu ochii întorși...</i>	263
<i>Inutil vasal al astrelor...</i>	264
<i>Aștept, imparțial...</i>	265
<i>Le iubesc pe cele pe care le văd...</i>	265
<i>Numeroși alții trăiesc în noi...</i>	265
<i>Orice moment ce conține...</i>	266
<i>Fiecare este o-ntreagă lume...</i>	266
<i>Și eu am fost asemeni copilului...</i>	267
<i>Atât de suavă-i fuga...</i>	267
<i>Flori pe care vă culeg...</i>	268
<i>În gestul cu care disting...</i>	269
<i>De o gândești...</i>	269
<i>În gloria zilei...</i>	270
<i>Alții din lire sau din harfe...</i>	270

<i>Le cer zeilor...</i>	270
<i>Dacă trebuie să fii...</i>	271
<i>Fără clepsidră, fără orologiu...</i>	271
<i>Sub lejera tutelă</i>	272
<i>Sufăr, Lidia...</i>	273
<i>Tristă e viața...</i>	273

ÁLVARO DE CAMPOS

DESPRE ÁLVARO DE CAMPOS de Fernando Pessoa	277
CONTROVERSĂ ÎNTRE ÁLVARO DE CAMPOS ȘI RICARDO REIS	281
TREI SONETE	283
OPIARIUM	284
ODĂ TRIUMFALĂ	293
DOUĂ FRAGMENTE DE ODĂ (Finaluri de la două ode, firește)	302
ODĂ MARITIMĂ	307
ODĂ MARȚIALĂ	338
SALUTARE LUI WALT WHITMAN	343
TRECEREA ORELOR	358
PLECAREA	380
<i>Până la urmă, cea mai bună metodă de a călători...</i>	392
EMIGRANȚII	395
<i>Să-ți faci de lucru, câtă prolixitate!</i>	396
POEM ÎN LINIE DREAPTĂ	397
LISBON REVISITED (1923)	398
<i>M-am așezat pe un scaun...</i>	400
<i>Ah, pe acolo pe unde mă aflu...</i>	401
<i>Tumult concentrat al imaginației...</i>	401
<i>Ah, în fața acestei unice realități...</i>	402
<i>Și nu e doar un cadavru</i>	404
<i>Ce frumoși ochi de azur...</i>	405
<i>Ni s-au încrucișat drumurile...</i>	406
LISBON REVISITED (1926)	408

<i>Dacă vrei să te omori...</i>	410
ODĂ MORTALĂ	414
<i>Acest frig special...</i>	417
TUTUNGERIA	418
FAPT DIVERS	424
APOSTILĂ	424
DEMOGORGONĂ	426
AMÂNARE	427
PE ULTIMA PAGINĂ A UNEI ANTOLOGII	429
<i>În noaptea teribilă...</i>	429
NORI	431
<i>La volanul Chevroletului...</i>	432
SCRIERE DINTR-O CARTE ABANDONATĂ-N CĂLĂTORIE	435
NOTIȚĂ	435
INSOMNIE	436
MARINETTI, ACADEMICIAN	439
QUASI	439
ANIVERSARE	441
<i>M-a obosit inteligența...</i>	443
BICARBONAT DE SODIU	443
<i>Tânăra englezoaică...</i>	444
<i>Da, e limpede</i>	446
<i>Mi-ar plăcea să-mi placă să-mi placă</i>	447
<i>Biet prieten...</i>	448
<i>Libertatea, da, libertatea!</i>	449
<i>Mari sunt deșerturile...</i>	450
ZDRENȚE	452
<i>Încep să mă cunosc...</i>	453
<i>La sfârșit de toate...</i>	454
<i>Placida față anonimă a unui mort</i>	454
<i>Am un mare guturai</i>	455
<i>Nu vorbi tare...</i>	455
<i>Mă trezesc noaptea...</i>	456
<i>Vreau să sfârșesc printre trandafiri...</i>	457
<i>Iar splendoarea hărților...</i>	458

<i>Ah, zgomotul sacadat al fierului...</i>	458
<i>Mă gândesc la tine în tăcerea nopții...</i>	459
PSIHOTIPIA	460
MAGNIFICAT	461
PĂCAT ORIGINAR	462
DACTILOGRAFIE	463
<i>Am coborât din tren.</i>	464
<i>Muzica, da, muzica</i>	465
<i>Începe să fie miezul nopții...</i>	466
<i>De câtă vreme nu sunt capabil.</i>	467
MĂRUNTAIE DUPĂ REȚETA DIN PORTO.	468
EXCURSIE	469
<i>După ce nu am dormit deloc.</i>	471
<i>În ajun de a nu pleca niciodată</i>	472
<i>Ceea ce e în mine...</i>	473
<i>Ai urcat până în vârful gloriei</i>	474
<i>Acolo nu era electricitate.</i>	475
<i>Cei din vechime invocau Muzele.</i>	476
<i>Nu mă gândesc la nimic.</i>	477
<i>Toate scrisorile de amor...</i>	478
<i>Binomul lui Newton...</i>	479
SCRISOARE CĂTRE ALBERTO CAEIRO de Álvaro de Campos	481

FERNANDO PESSOA

NU ȘTIU CINE SUNT de Fernando Pessoa	487
NOTĂ BIOGRAFICĂ de Fernando Pessoa	489
IMPRESII DE CREPUSCUL	491
ORA ABSURDĂ	492
PLOAIE OBLICĂ	496
CASĂ ALBĂ NAVĂ NEAGRĂ	502
DRUMUL CRUCII	505
MUNTELE ABIGENO	509

MUMIA	512
<i>Cântă în noapte un flaut...</i>	517
<i>Atât de slab e vântul...</i>	517
<i>Moartea e doar strada la cotitură</i>	518
<i>E destul să gândești ca să simți</i>	519
<i>Surâs al frunzelor auzit</i>	519
<i>Trece un nor peste fața soarelui</i>	520
<i>Tot ce fac eu sau plănuiesc</i>	520
<i>În lumea noastră în care uităm</i>	521
<i>Cântă secerătoarea, biata, cântă</i>	522
<i>Stârnește surpriza de-a exista</i>	523
<i>Pisică jucându-te-n stradă</i>	524
<i>Astăzi cum seara e liniștită...</i>	524
<i>Îl am îndeobște pe a nu avea nimic</i>	525
<i>De jur împrejurul meu...</i>	526
<i>Se întorcea totdeauna spre casă beat</i>	526
<i>Știu că există insule mai la Sud...</i>	527
<i>Imensă e noaptea...</i>	528
<i>Ce inutilă toată această tristețe</i>	528
<i>Dorm. Iar de visez...</i>	529
<i>Greată. Nu am chef de nimic</i>	529
<i>E aproape un an de când nu mai scriu</i>	530
<i>Totul a fost spus înainte...</i>	530
<i>Dorm sau nu dorm?...</i>	531
CRĂCIUN	531
INIȚIERE	532
FECIOARA MARIA	533
REGELE	533
AUTOPSIHOGRAFIE	534
<i>Mă gândesc la tine în liniștea nopții...</i>	534
<i>Eu sunt o antologie</i>	535
ACESTA	536
<i>Deschid fereastra. E dimineață</i>	537
<i>Dacă într-o zi cineva-ți bate-n poartă</i>	537
<i>Eu ignor tot ceea ce am iubit...</i>	538

<i>Recitesc, trist...</i>	538
<i>Toate, mai puțin plictiseala...</i>	539
<i>Inutila viață pe care am trăit-o...</i>	540
<i>Am descifrat cifra lipsă...</i>	540
<i>De plictiseală îmbuibat...</i>	541
<i>Amorul este esențial</i>	541
<i>Există dureri mai grele...</i>	542
MESAJ (Fragmente)	543
CÂMPUL CASTELELOR	545
ULISE	545
DOM SEBASTIÃO, REGE AL PORTUGALIEI	546
ORIZONT	546
MARE PORTUGHEZĂ	547
AL CINCILEA IMPERIU	548
ANTINOUS	549
SCRISOARE (adresată revistei <i>Contemporânea</i>) de Álvaro de Campos	563